

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuntien ja maakuntien yhteisenä tehtävänä - kuka tekee ja miten rahoitetaan?

Heli Hätönen
Neuvotteleva virkamies, STM

Tehyn Kuntapäättäjät seminaari
17.3.2018 Helsinki

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Mihin sillä pyritään?

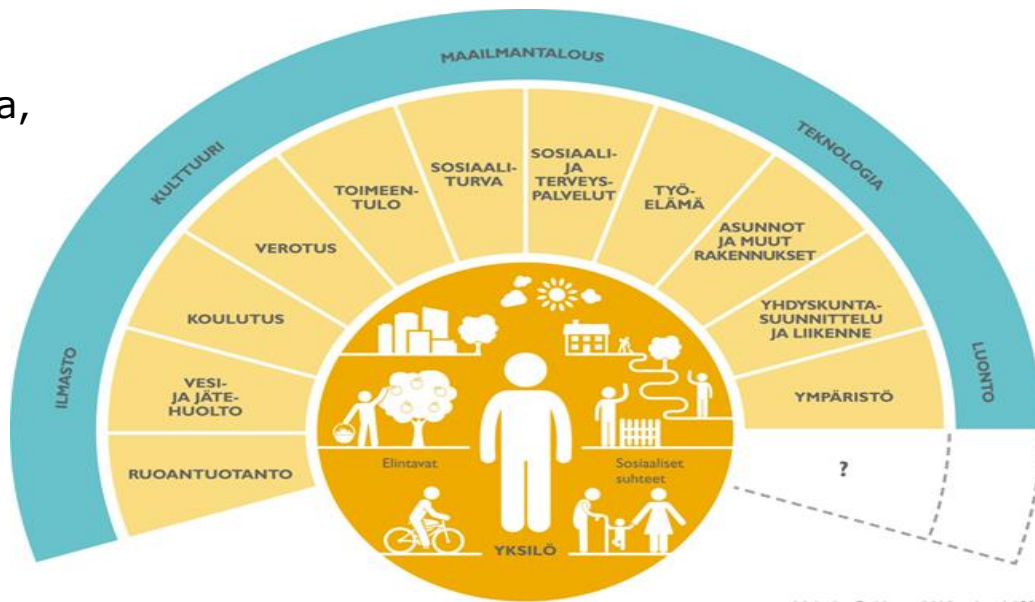
- kavennetaan väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja
- ylläpidetään ja parannetaan hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä
- vahvistetaan mielenterveyttä
- ehkäistään sairauksia, tapaturmia, syrjäytymistä ja osattomuutta

Keneen se kohdistuu?

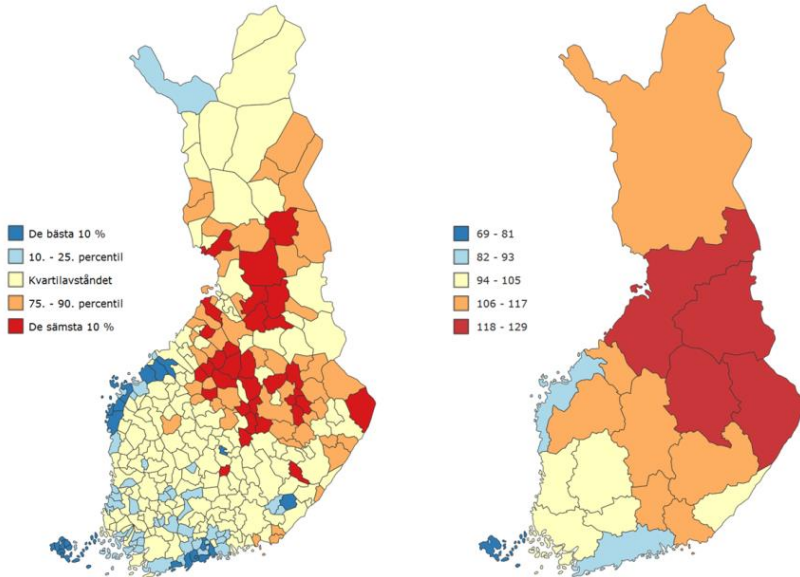
- Yksilöön
- Väestöön
- Yhteisöihin
- Elinympäristöön

Mitä se on?

- Laaja-alaista kaikkia hallinnonaloja velvoittavaa terveyteen ja hyvinvointiin sekä niiden taustatekijöihin vaikuttamista
- Suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista

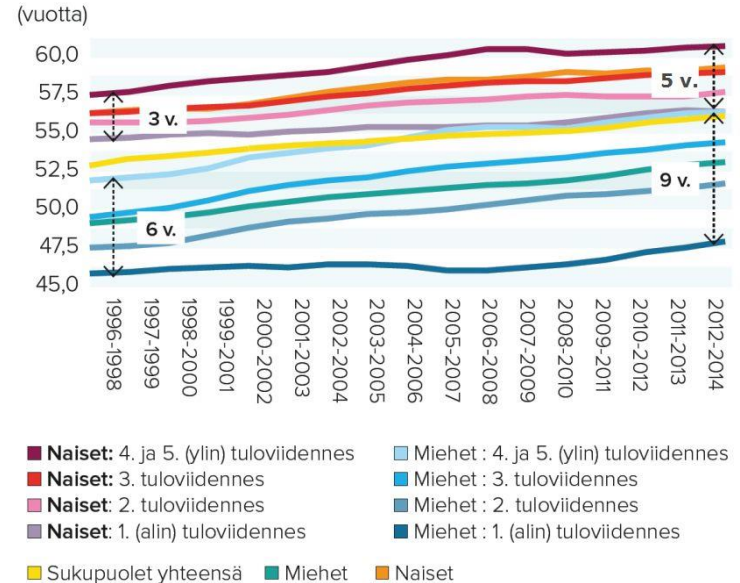
Hyvinvointi ja terveyserot

Sairastavuusindeksi

MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUS
LANDSKAPS- OCH VÅRDREFORMEN

25-vuotiaan elinajanodotteen kehitys 1996–2014
tulojen mukaan miehillä ja naisilla

KUNNAT EDISTÄVÄT HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ

STM 31 / 08 / 2017

Mahdollisuus osallistua itseään ja omaa yhteisöään koskevaan päätöksentekoon

Elinkeinotoimi,
yritykset

Järjestöt

Kaavoitus

Varhaiskasvatus
ja koulutus

Liikenne,
asuminen,
ympäristö

Liikunta,
vapaa-aika,
nuorisotoimi

Kulttuuri

Ravitsemus

?

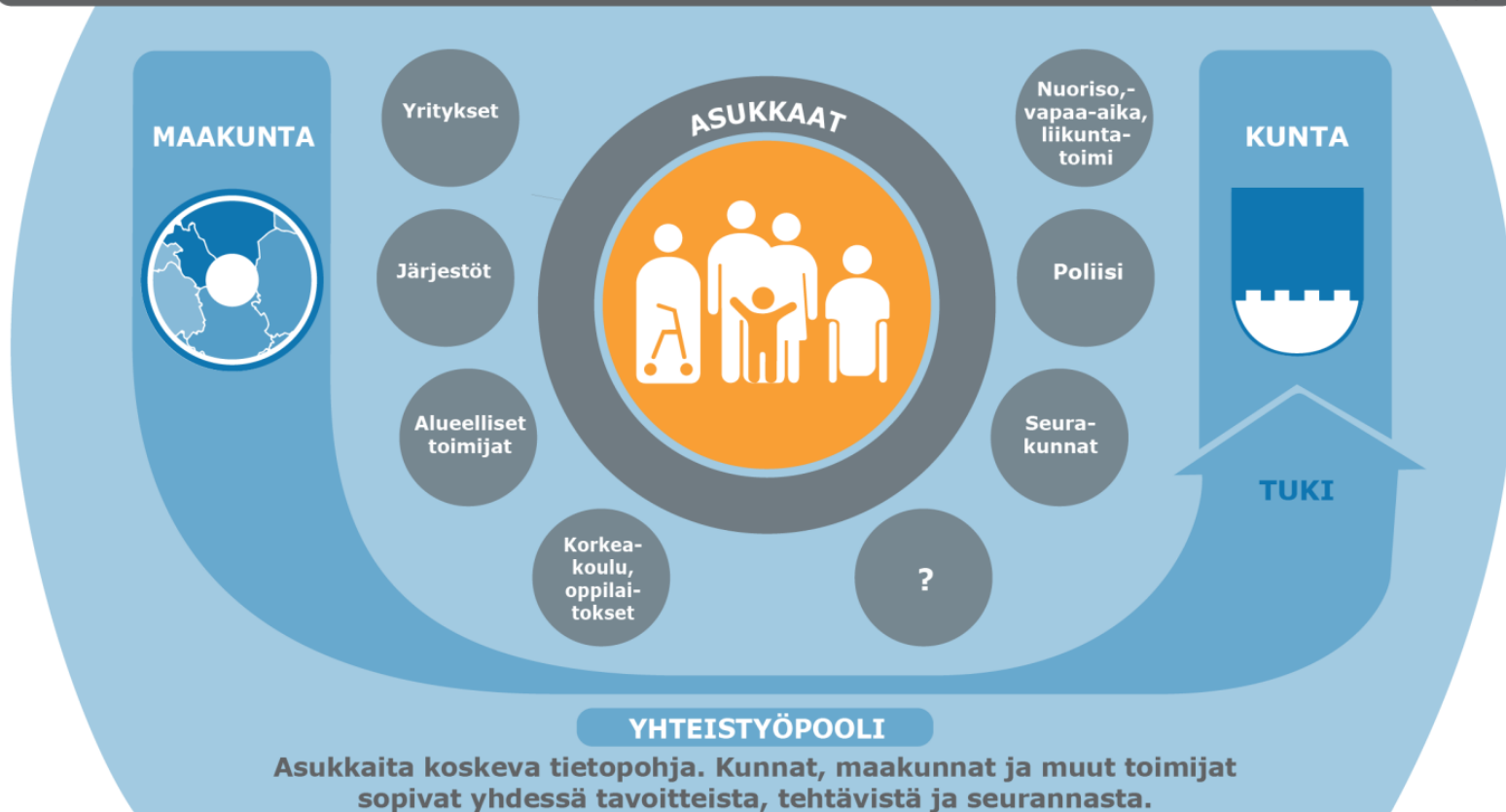
Osallisuus mielekkäässä ja omia yhteisöjä palvelevassa tekemisessä

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät ja rakenteet (järjestämislaki 7 §)

- **Seuraa** asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin
- **Raportoi** kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain
- **Valmistelee** valtuustolle **hyvinvointikertomuksen** kerran valtuustokaudessa
- **Asettaa tavoitteet ja toimenpiteet** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuen
- **Toteuttaa** päätösten vaikutusten **ennakkoarviointia**
- **Nimeää vastuutahot** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- Tekee **yhteistyötä** maakunnan ja muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa (ml. järjestöt)

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN ON YHTEINEN TEHTÄVÄ

STM 31 / 02 / 2017

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen maakunnan poikkihallinnollisessa johtamisessa

Maakuntastrategia (Maakuntalaki 35 §)

- Asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen huomioon ottaminen maakunnan strategiassa

Rakenteet ja toimintamallit (Järjestämislaki 8 §)

- Päätösten vaikutusten ennakoarviointi eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen
- Tavoitteiden sekä toimenpiteiden ja vastuutahojen määrittely
- Alueellisen hyvinvointikertomuksen valmistelu yhteistyössä alueen kuntien kanssa
- Yhteistyö ja alueen kuntien asiantuntijatuki

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita

- **Ehkäisevät sosiaali- ja terveyspalvelut**
 - Terveydenhuoltolain 2. luvun mukaiset ehkäisevät palvelut, mm. neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, terveystarkastukset ja -neuvonta
 - Ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen ja tapaturmien ehkäisy
 - Sosiaalihuoltolain mukainen ehkäisevä ja edistävä toiminta
- **Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen korjaavissa sote-palveluissa**
 - Osana laadukasta hoitoa, esim. terveyttä edistävän liikunnan palveluketju, savuton leikkaus, lasten tukeminen aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa, jne.
 - Sosiaalihuolto edistää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen hyvinvointia, sosiaalista turvallisuutta ja osallisuutta
- **Erityisesti huomioitava ”yhdyspinnoilla” olevien palvelujen toteutuminen - kuntien ja järjestöjen kanssa yhteistyössä toteutettavat palvelut**

Maakuntien tuki kunnille (Maakuntalaki 6 §)

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille;

- Kuntien hyvinvointikertomustyön ja ennakkoarvioinnin tuki
- Hyvinvointi- ja terveystiedon tuottaminen kunnille sekä tuki niiden tulkitsemiseen
- Alueellinen koulutus, kehittämis- ja tutkimushankkeiden koordinaatio sekä valtakunnallisten ohjelmien toimeenpano

Maakuntien tehtävät osallisuuden edistämässä

- Viestintä palveluista ja niissä tapahtuvista muutoksista
- Aukkaiden ja asiakkaiden mielipiteiden selvittäminen päätöksenteon ja palveluiden suunnittelun pohjaksi
 - asukas- ja asiakasraatien sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien järjestäminen
 - asiakaspalautteen keruu
 - asukkaiden, asiakkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen oma-aloitteisen asioiden suunnittelun tukeminen
 - digitaalisten menetelmien kehittäminen asiakkaiden osallistamiseksi
- Palveluketjujen asiakaslähtöisyyden toteutumisen seuranta

Järjestöt hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyökumppanina

- Kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä asema hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa.
- Järjestöillä ja yhteisöillä on monipuoliset mahdollisuudet toimia omien tavoitteidensa mukaisesti - palvelujen tuottamisen ja yleishyödyllisen toiminnan erottaminen.
 - maakunnan strategioissa ja palvelulupauksessa on tärkeä ottaa huomioon järjestöjen yleishyödyllinen vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki
- Maakunnan ja kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden ja yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnat voivat jatkossakin tukea järjestöjä.
- Järjestöjen roolia ja toimijaverkostojen muodostumista sote- ja maakuntauudistuksessa tuetaan STEAn Järjestö 2.0 -avustusohjelmalla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannusteet ja ohjaus

Kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa
Maakuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin

Maakuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus ja kannusteet

- Valtion ja maakuntien neuvottelut sekä järjestämistä koskevat yhteistyösopimukset, perustana mm. valtakunnalliset tavoitteet
- Maakuntien ja palveluntuottajien julkinen vertailutieto
 - mm. palveluiden kustannukset, toiminta, tuotokset ja laatu
- Maakuntien ja kuntien valtionosuuteen liitettävä osuus (ns. HYTE-kerroin)
- Maakunnan strategia, palvelustrategia sekä palvelulupaus
- Maakuntien ja palveluntuottajien väliset sopimukset
- Palveluntuottajille maksettuihin korvauksiin liitettävät kannusteet?
 - esimerkiksi HYTE-kertoimen pohjalta määritellyt maksuperusteet

Kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa

- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 14 §

- Tarkoituksena korvata **kunnalle** asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien kustannuksia sekä kannustaa niihin
- Kerroin perustuu
 - peruskoulutukseen,
 - liikuntaan ja
 - kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen
- Kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa
 - Kunnan toimintaa kuvaavat toiminnalliset indikaattorit (29 kpl)
 - Toiminnan tulosta ja aikaansaattua muutosta osoittavat tulosindikaattorit (8 kpl)
- Lisäosan suuruus noin 57 milj.€

Kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa - indikaattorit

- **Toimintaa kuvaavat indikaattorit**

- peruskoulut(10 indikaattoria)
- liikunta (10 indikaattoria)
- kuntajohto (9 indikaattoria)

- **Toiminnan tulosta ja muutosta osoittavat tulosindikaattorit**

- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat
- Nuorisotyöttömät
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä

- Indikaattoreiden tarkka kuvaus

<http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3118184/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4minen+2016+08+30.pdf/5757363a-ea04-469c-aaee-555f0c410fa9>

Maakuntien rahoitus

VALTION RAHOITUKSEN MÄÄRÄYTYMINEN

89%

TARVE-
PERUSTEINEN
RAHOITUS

85,687%

Ikärakenne ja
palvelutarve

1,500%

Asukastiheys

1,400%

Vieraskielisyys

0,300%

Kaksikielisyys

0,113%

Saaristoisuus

10%

ASUKASLUKU-
PERUSTEINEN
RAHOITUS

1%

HYTE-
RAHOITUS

Maakuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin - Maakuntien rahoituslaki 12 §

- Kannustaa ja tukee **maakuntia**
 - kansansairauksien ehkäisyyn
 - ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen
 - syrjäytymisen ehkäisyyn, sosiaalisen hyvinvoinnin ja työllistymisen edistämiseen
- Sovelletaan ensi kerran vuonna 2023
- Maakuntien valtion rahoituksesta noin 1% (n. 170 milj.€)
 - Määräytyy maakunnan toiminnan ja toiminnan tulosten perustella
- Indikaattorit
 - Toimintaa kuvaavat indikaattorit kuvaavat maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimia
 - Tulosindikaattorit mittaavat maakunnan väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan muutosta

Maakuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin - indikaattorit

Merkittävimpien kansansairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvät indikaattorit

1. Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen (toiminta)
2. Kouluterveydenhuollon 8-luokkalaisten terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen (toiminta)
3. Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2-diabetes-riskissä oleville (Käypä hoito – suositus) (toiminta)
4. Alkoholin käytön mini-intervention toteutuminen niillä terveydenhuollon asiakkaila, joilla AUDIT-testin pistemäärä on ≥ 6 pistettä naisilla ja ≥ 8 miehillä kalenterivuonna (Käypä hoito - suositus), (toiminta)
5. Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti(MPR) rokotuskattavuus (%) (toiminta)

Ikääntyvien toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen liittyvät indikaattorit

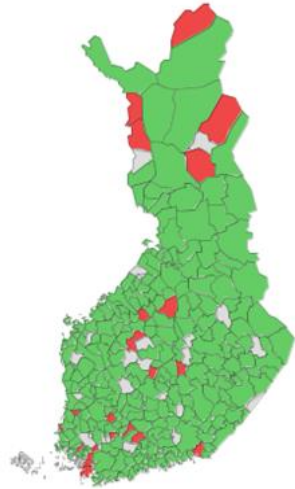
6. Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajakset ja /tai sairaalassa hoidetut potilaat (tulos)
7. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä (tulos)

Syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumista ehkäisevät sekä työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät indikaattorit

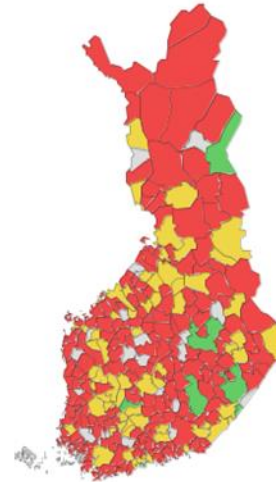
8. Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat nuoret, % 20-24 –vuotiaista (tulos)
9. Työttömien terveystarkastukset, toteutuneet terveystarkastukset (1krt/v) suhteessa työttömien kokonaismäärään (toiminta)
- 10.Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, % 25-64 –vuotiaista (tulos)
- 11.Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18-34-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (tulos)
- 12.Alkoholikuolemat, menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25 - 80 v. /100 000 vastaavanikäistä alimmassa tuloviidenneksessä (tulos)

Toimeenpanon tuki - hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Tiedolla johtaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

Hyvinvointitiedon
seuranta ja raportointi

Päätösten vaikutusten
ennakoarviointi

Vuoden 2018 toimeenpanon tuen painopisteet - syksyn 2017 aluekierroksen pohjalta

1) Yhdyspinnalla olevien palveluiden valmistelun tuki

- Kunnan ja maakunnan yhdyspinnoilla olevien palveluiden järjestäminen ja sisällöt
- Poikkihallinnollisesti järjestettävien palveluiden valmistelu ja asukasosallisuuden käytäntöjen kehittäminen
- Kärkihankkeiden aktiivinen hyödyntäminen

2) Kuntien ja maakuntien hyvinvointijohtamisen rakenteiden ja alueellisten yhteistyörakenteiden muodostaminen

- Maakuntien johtamisrakenteet ja käytännöt sekä yhteistyörakenteet
- Monialaisen näkökulman ja osallisuuden käytäntöjen toteuttaminen
- Maakuntien kunnille tarjoaman tuen prosessit ja sisällöt
- Kuntien hyvinvointijohtamistyön kehittäminen uudessa toimintaympäristössä
- Varmistetaan jo olemassa olevien hyvinvointikäytäntöjen säilyminen

3) Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen tietopohja ja tiedollajohtamisen käytäntöjen kehittäminen

- Monialaisen sekä eri tyyppisen tiedon hyödyntäminen eri vaiheissa päätöksentekoa ja toiminnan suunnittelua
- Alueellisten hyvinvointikertomusten valmistelu vastaamaan monialaisen maakunnan tarpeisiin
- Hyvinvointi- ja terveystietopohjien sisällyttäminen vahvasti osaksi talouden- ja toiminnan suunnittelua.

Lisätietoa

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-uudistuksessa (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/hyvinvoinnin-edistaminen>
- Sote ja terveyden edistäminen (THL): <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/aluetaison-toimijat/sote-ja-terveyden-edistaminen>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus ja kannusteet (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3118184/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4minen+2016+08+30.pdf/5757363a-ea04-469c-aaee-555f0c410fa9>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimeenpano maakunnissa (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3195906/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4minen+toimeenpano+maakunnissa+23.5.2017.pdf/3d21c7fb-763a-4a4c-b4b2-ffadbfa6035a>
- Järjestämisen käsikirja (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/jarjestamisen-kasikirja>
- Tiekartta (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/tiekartta/sote-palvelut/hyvinvoinnin-edistaminen>
- Alueellinen hyvinvointikertomus (THL): <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/johtaminen/tyokaluja/hyvinvointikertomus/alueellinen-hyvinvointikertomus>
- Kuntien hyvinvointikertomus (THL): <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016083023290>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on poliittinen valinta (THL): <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015111217152>

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

alueuudistus.fi
regionreformen.fi